

การปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการ
ในอำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี

The Administration According to Good Governance of Sangha
Administrators in Laemsing District, Chanthaburi Province

พระหิรัญ สุภาจาโร (โชติช่วง)¹ อนูวัต กระสังข์² และพระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปณโย³

Phra Hirun Supajaro (Chotchoang)¹, Anuwat Krasang²

and Phrakrusangkharak Kiestisak Kittipunyo³

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยครั้งนี้วัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสภาพการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี (2) เปรียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล (3) ศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะแนวทางในการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี โดยการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากพระสงฆ์ในเขตอำเภอแหลมสิงห์ จำนวน 125 รูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการทดสอบค่าเอฟ และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 11 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท ผลการวิจัยพบว่า

การปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็น โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน อันดับแรกคือ ด้านภิกษุใดเป็นผู้ใหญ่ เป็นสังฆบิดร เป็นสังฆปริณายก เคารพนับถือภิกษุเหล่านั้น เห็นถ้อยคำของท่านว่าเป็นสิ่งอันควรฟัง รองลงมาคือ ด้านการ

¹นักศึกษาลัทธิพุทธศาสนาสาขามหานิกาย สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย; Master Student of Art Program in Buddhist Management, Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand;
e-mail : anuwat.kra@mcu.ac.th

²คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย; Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

³คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย; Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

ไม่บัญญัติสิ่งที่พระพุทธเจ้าไม่ทรงบัญญัติ ไม่ล้มล้างสิ่งที่พระองค์บัญญัติไว้ สมทานศึกษาอยู่ในสิกขาบททั้งหลายที่พระองค์ทรงบัญญัติไว้ อันดับสุดท้ายคือ ด้านความยินดีในเสนาสนะป่า

ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุพรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม และวุฒิการศึกษาเปรียญธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ผลการวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี พบว่า (1) ด้านการหมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ พระสังฆาธิการมีการจัดประชุมกันน้อยเกินไป ไม่มีการประชุมร่วมกับหน่วยงานอื่นๆ ควรมีการจัดการประชุมอย่างน้อยเดือนละ 2 ครั้ง (2) ด้านหลักความพร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม พร้อมเพรียงกันทำกิจที่สงฆ์จะต้องพึงทำ พระสังฆาธิการมีการกำหนดวันเวลาที่แน่นอนในการประชุม โดยจัดทำเป็นปฏิทินการประชุมพระสังฆาธิการประจำปี (3) ด้านการไม่บัญญัติสิ่งที่พระพุทธเจ้าไม่ทรงบัญญัติ ไม่ล้มล้างสิ่งที่พระองค์บัญญัติไว้ สมทานศึกษาอยู่ในสิกขาบททั้งหลายที่พระองค์ทรงบัญญัติไว้ พระสังฆาธิการควรมีการเข้มงวดกวดขันให้พระสงฆ์มีการประพฤติปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัย (4) ด้านหลักภิกษุใดเป็นผู้ใหญ่ เป็นสังฆบิดร เป็นสังฆปริณายกต้องเคารพนับถือภิกษุเหล่านั้น เห็นถ้อยคำของท่านว่าเป็นสิ่งอันควรฟัง (5) ด้านการไม่ลุอำนาจตัณหาคือความอยากที่เกิดขึ้น ควรมีการประเมินผลการบริหารงานของพระสังฆาธิการและควรมีการประเมินอย่างเป็นกลาง (6) ด้านความยินดีในเสนาสนะป่า ภายในวัดควรมีการส่งเสริมให้ปลูกต้นไม้เพิ่มเติมหรือทดแทนของเดิมที่ถูกตัดไป และควรมีการวางกฎระเบียบเพื่อสนับสนุนการอยู่ปวิวาสหรือการออกธุดงค์ของพระสงฆ์ (7) ด้านการตั้งสติระลึกไว้ในใจว่า เพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย ผู้มีศีลงาม ที่ยังไม่มาขอให้มา ที่มาแล้วขอให้อยู่ผาสุก ควรให้เจ้าอาวาสตรวจหนังสือสุทธิหรือหนังสือรับรองทุกครั้งก่อนที่จะตัดสินใจรับและควรมีการแจ้งกฎระเบียบของวัดให้ทราบก่อนทุกครั้ง

คำสำคัญ (Keywords) : การปกครอง, หลักพุทธธรรมาภิบาล, พระสังฆาธิการ

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the administration according to good governance of Sangha administrators in Laemsing district, Chanthaburi province, 2) to compare the opinions of monks to the administration according to good governance of Sangha administrators in Laemsing district, Chanthaburi province, 3) to study the problems, obstacles and suggestions for development guideline to the administration according to good governance of Sangha administrators in Laemsing district, Chanthaburi province. This research is

the mixed research method. For the quantitative research uses the questionnaire as the tool to collection data from 125 monks in Laemsing district, Chanthaburi province. The researcher had the data analysis through frequency, percentage, mean, standard deviation(S.D) , T test and F test and the qualitative research is the in depth interview from 11 key informants. The data analysis uses the content analysis technique. The research findings were as follows:

The administration according to good governance of Sangha administrators in Laemsing district, Chanthaburi province , found that the monks had the opinions in overall was at good level. When considered in each aspect found that it was at good level for all. The first was the senior monks are respected by monks and the speech was believable. The second was not issuing the new rule and keeping the Buddha's rules. The last was the pleasure of forest lodging.

The findings from comparison of the opinions to the administration according to good governance of Sangha administrators in Laemsing district, Chanthaburi province, classified by personal status , found that the monks who had the differences of age, ordination year, general education, Dhamma education and Pali Education, had the opinions to the administration according to good governance of Sangha administrators in Laemsing district, Chanthaburi province differently. It accepted the hypotheses.

The finding the synthesis of problems , obstacles and suggestions to the administration according to good governance of Sangha administrators in Laemsing district, Chanthaburi province, found that (1) The principle of regularly meeting , the Sangha administrators have the rarely meeting , no meeting with other originations. Suggestion should have the meeting at least two times a month. (2) The principle of harmony meeting and end of meeting unitedly, behave the Sangha activity together, Sangha : should set up the certainly meeting schedule by annually Sangha Administrators meeting calendar. (3) The principle of no issuing the new rule and keeping the Buddha's rules that no destroying the Buddha's principle, to study the Buddha's rules, : The Sangha administrators should have the stickiness to the monks for behaving according to Dhamavinaya. (4) The principle of respect to the senior monks as the father of Sangha organization , believe his teaching. (5) The principle of self-power : should have the Sangha administrators works evaluation as the justice. (6) The principle of pleasure of forest lodging : there are many temples that cut the trees and no planting replacement that making the

more troubles and then the monks and novices should get the permission from the abbot to go for meditation walk. Suggestion : In the temple , should support to plant the tree or replace the new one and should have the rule for support the meditation practice or meditation walk pilgrimage. (7) The principle of mindfulness for new monks : the new monks who have just been ordained that they may behave improperly should let the abbot check the monks identity card every time before making the decision to accept for living and should inform the rule and orders of temple to know first for every time.

Keywords : Administration, Buddhist good governance, Sangha administrator

บทนำ (Introduction)

การบริหารคณะสงฆ์ หรือการปกครองคณะสงฆ์ โดยหลักคือการปกครองตามธรรมวินัย และให้กฎหมายหรืออำนาจของรัฐเป็นหลักสนับสนุน พระมหากษัตริย์ได้ทรงตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และต่อมาในปี พ.ศ. 2535 ได้ทรงตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2535 ซึ่งเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ใช้อยู่ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ทั้งสองฉบับนี้เป็นฉบับที่ใช้อยู่ในปัจจุบันที่ถือว่าเป็นรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ และเป็นหลักในการจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ด้วยและต่อมา ก็ได้กำหนดให้มีมหาเถรสมาคม ออกข้อบังคับ วางระเบียบ ออกคำสั่ง มีมติ และออกประกาศ โดยไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายและพระธรรมวินัย (Phra Thep Pariyat Suthee (Worawit Kangka Puno), 2003) คู่มือคณะสงฆ์ในขอบเขตหน้าที่ของตน ตามที่ระบุขอบเขตหน้าที่ความรับผิดชอบตามกฎหมายมหาเถรสมาคมว่าด้วยการปกครองคณะสงฆ์ ฉบับที่ 23 พ.ศ.2541 โดยมีพระสังฆาธิการมีหน้าที่รับผิดชอบกิจการคณะสงฆ์ 6 ประการ คือ (1) ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระราชบัญญัติสมเด็จพระสังฆราช คำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน (2) ควบคุมและส่งเสริมการจัดการศึกษา การจัดการศาสนศึกษา การจัดการศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ให้ดำเนินไปด้วยดี (3) ระวัง อภิบาล วินิจฉัย การลงนิคมกรรมวินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยชั้นเจ้าคณะตำบล (4) แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะตำบลให้เป็นไปโดยชอบ (5) ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะและเจ้าอาวาส ตลอดจนพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตน และชี้แจงการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชาให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และ (6) ตรวจการและประชุม พระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน (Thiraphan and Thiranantangkur, 2003 : 206) การบริหารกิจการคณะสงฆ์ มีความสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งและการดำรงอยู่อย่างมั่นคงของพระพุทธศาสนา เป็นการปกครองเพื่อบังคับบัญชา ดูแลผู้ใต้บังคับบัญชาให้อยู่ในความเรียบร้อยดีงาม

การบริหารการปกครองคณะสงฆ์ที่ต่อเนื่องกันมายาวนานนั้น ในช่วงต้นมีจุดแข็งทำให้เป็นเอกภาพได้ดี ต่อมาเกิดกระแสโลกาภิวัตน์ทำให้จุดแข็งกลายเป็นจุดอ่อน การปกครองของสังฆา

การในอำเภอแหลมสิงห์ก็มีปัญหาเช่นกัน ทั้งในส่วนของกระบวนการประสานงานของคณะสงฆ์ ทำให้รับทราบข้อมูลข่าวสารไม่ทั่วถึงทั้งนี้เนื่องจากขาดการสื่อสารที่ดีและทั่วถึง ในขณะที่เดียวกันขาดการประสานงานที่ดีทำให้ข้อมูลข่าวสารที่ได้รับล่าช้าไม่ทันต่อเหตุการณ์ หรือได้รับข้อมูลที่คลาดเคลื่อนก่อให้เกิดปัญหาในการปกครอง ทั้งในส่วนของพระสังฆาธิการบางรูปที่มีอายุมาก ๆ ไม่ได้มีการพัฒนาศักยภาพในด้านความรู้ความสามารถ ทำให้ขาดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน และในส่วนของสภาพของร่างกายและโรคภัยไข้เจ็บที่เบียดเบียน ทำให้ศักยภาพในการทำงานลดลง จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี ว่าพระสังฆาธิการได้มีการนำหลักพุทธธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใด มีปัญหาอุปสรรคอะไรบ้าง ทั้งนี้เพื่อนำผลที่ได้จากการวิจัยใช้เป็นข้อมูลสำหรับการหาแนวทางในการพัฒนาการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้นและมีแนวคิดทฤษฎีและหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมสำหรับการปกครองของพระสังฆาธิการ ได้แก่ พระสังฆาธิการ อาศัยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์จัดรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค นอกจากนั้น หลักธรรมที่เป็นแนวทางที่เป็นรูปแบบให้แก่องค์กรและควรที่บุคคลในองค์กรจะนำไปใช้ให้เกิดคุณูปภาพ ซึ่งจะเป็นผลดีต่อองค์กรสงฆ์ โดยควรเล็งเห็นถึงประโยชน์สูงสุด (Obsin, 2016) ทฤษฎีระบบการปกครองประกอบด้วยปัจจัยนำเข้า คือคน เงิน วัตถุอุปกรณ์ และการจัดการประกอบด้วยการวางแผน การสรรหาบุคลากร การพัฒนาบุคลากร การธำรงรักษา และการประเมินการปฏิบัติงาน เป็นต้น (Phrakhru Wimolsuwanakorn, 2016)

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาสภาพการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการใน อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะแนวทางในการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

บทความวิจัยนี้ มุ่งศึกษาการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี ตามหลักการบริหารนิยธรรม 7 (Phra Phrom Kunaporn (PA Payutto), 2008: 212) ประกอบไปด้วย (1) หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ (2) พร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม พร้อมเพรียงกันทำกิจที่สงฆ์จะต้องพึงทำ (3) ไม่บัญญัติสิ่งทีพระพุทธเจ้าไม่ทรงบัญญัติ ไม่ลั้ลลางสิ่งทีพระองค์บัญญัติไว้ สมทานศึกษาอยู่ในสิกขาบททั้งหลายทีพระองค์

ทรงบัญญัติไว้ (4) ฤษฏีใดเป็นผู้ใหญ่ เป็นสังฆปริณายก เคารพนับถือฤษฏีเหล่านั้น เห็นถ้อยคำของท่านว่าเป็นสิ่งอันควรฟัง (5) ไม่ล่วงอำนาจต้นหาคือความอยากที่เกิดขึ้น (6) ยินดีในเสนาสนะปา (7) ตั้งสติระลึกรู้ในใจว่า เพื่อนสหพรหมจารีทั้งหลายผู้มีศีลงาม ที่ยังไม่มาขอให้มา ที่มาแล้วขอให้อยู่ผาสุก

รูปแบบการวิจัยการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) พระสงฆ์ที่จำพรรษาอยู่ในอำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี จำนวน 18 วัด ซึ่งมีจำนวน 183 รูป 2) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้มาจากการคำนวณตามสูตรของ ทาโร่ ยามานะ (Taro Yamane) ซึ่งใช้ระดับความคลาดเคลื่อนที่ 0.05 และทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยใช้หลักการสุ่มแบบแบ่งชั้นและการสุ่มแบบง่าย จำนวน 125 รูป 3) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 11 รูป/คน ซึ่งพิจารณาคัดเลือกจากคุณสมบัติที่สอดคล้องกับประเด็นการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยแบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นและผ่านการตรวจสอบคุณภาพโดยการหาค่าความเที่ยง (Validity) ของแบบสอบถาม ได้ค่า IOC = 1.00 และหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) ตามวิธีการของ ครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha coefficient) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ 0.92 และแบบสัมภาษณ์ ซึ่งผู้วิจัยสร้างและพัฒนาขึ้นเพื่อนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants)

ผู้วิจัยใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ และเลือกใช้ค่าสถิติที่เหมาะสม ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การทดสอบค่าที (t-test) ในกรณีตัวแปรต้นสองกลุ่ม และการทดสอบค่าเอฟ (F-Test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธีผลต่างเป็นสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ วิเคราะห์โดยการนำข้อมูลที่ได้นำมาจำแนกเป็นประเด็นสำคัญ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท และทำการสังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย

ผลการวิจัย (Research Results)

จากการวิจัยเรื่อง พัฒนาการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อพัฒนาการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี พบว่า พระสงฆ์ที่ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน อันดับแรกคือ ด้านฤษฏีใดเป็นผู้ใหญ่ เป็นสังฆปริณายก เคารพนับถือฤษฏีเหล่านั้น เห็นถ้อยคำ

ของท่านว่าเป็นสิ่งอันควรฟัง รองลงมาคือ ด้านการไม่บัญญัติสิ่งที่พระพุทธเจ้าไม่ทรงบัญญัติ ไม่ล้มล้างสิ่งที่พระองค์บัญญัติไว้ สมทานศึกษาอยู่ในสิกขาบททั้งหลายที่พระองค์ทรงบัญญัติไว้ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านความยินดีในเสนาสนะป่า

ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของของพระสงฆ์ที่มีต่อพัฒนาการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี พบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม และวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อพัฒนาการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี ภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับพัฒนาการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี พบว่า

ผลการวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี พบว่า (1) ด้านการหมั่นประชุมกัน เนิื่องนิตย พระสังฆาธิการมีการจัดประชุมกันน้อยเกินไป ไม่มีการประชุมร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ ควรมีการจัดการประชุมอย่างน้อยเดือนละ 2 ครั้ง (2) ด้านหลักความพร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม พร้อมเพรียงกันทำกิจที่สงฆ์จะต้องพึงทำ พระสังฆาธิการควรมีการกำหนดวันเวลาที่แน่นอนในการประชุม โดยจัดทำเป็นปฏิทินการประชุมพระสังฆาธิการประจำปี (3) ด้านการไม่บัญญัติสิ่งที่พระพุทธเจ้าไม่ทรงบัญญัติ ไม่ล้มล้างสิ่งที่พระองค์บัญญัติไว้ สมทานศึกษาอยู่ในสิกขาบททั้งหลายที่พระองค์ทรงบัญญัติไว้ พระสังฆาธิการควรมีการเข้มงวดกวดขันให้พระสงฆ์มีการประพฤติปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัย (4) ด้านหลักภิกษุใดเป็นผู้ใหญ่ เป็นสังฆบิดร เป็นสังฆปริณายกต้องเคารพนบถภิกษุเหล่านั้น เห็นถ้อยคำของท่านว่าเป็นสิ่งอันควรฟัง (5) ด้านการไม่ลู่อำนาจตณหาคือความอยากที่เกิดขึ้น ควรมีการประเมินผลการบริหารงานของพระสังฆาธิการและควรมีการประเมินอย่างเป็นกลาง (6) ด้านความยินดีในเสนาสนะป่า ภายในวัดควรมีการส่งเสริมให้ปลูกต้นไม้เพิ่มเติมหรือทดแทนของเดิมที่ถูกตัดไป และควรมีการวางกฎระเบียบเพื่อสนับสนุนการอยู่ปริวาสหรือการออกธุดงค์ของพระสงฆ์ (7) ด้านการตั้งสติระลึกไว้ในใจว่า เพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย ผู้มีศีลงาม ที่ยังไม่มาขอให้มา ที่มาแล้วขอให้อยู่ผาสุก ควรให้เจ้าอาวาสตรวจหนังสือสุทธิหรือหนังสือรับรองทุกครั้งก่อนที่จะตัดสินใจรับและควรมีการแจ้งกฎระเบียบของวัดให้ทราบก่อนทุกครั้ง ซึ่งสามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย แสดงดังภาพต่อไปนี้

การปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการ ในอำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี จากผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากพระสังฆาธิการมีการปกครองโดยยึดพระธรรมวินัยเป็นหลัก จึงทำให้ภายในองค์กรเกิดความสมัครสมานสามัคคี และมีความเจริญก้าวหน้าสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Phrakhru Vilaskanchanatham (Lek Suthammpanyo) (2012) เรื่อง “การปกครองคณะสงฆ์ตามหลักกฏข้อปรีหานิยธรรม 7 ของคณะสงฆ์อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี” พบว่า ความคิดเห็นต่อการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักกฏข้อปรีหานิยธรรม 7 ว่าอยู่ในระดับ “มาก”

การเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล จากผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1) พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้เนื่องจากพระสังฆาธิการในอำเภอแหลมสิงห์ ถึงแม้จะมีการปกครองตามพระธรรมวินัยก็ตาม แต่บางครั้งก็มีการยืดหยุ่นกฎระเบียบบางประการ ซึ่งพระสงฆ์ที่มีอายุน้อยยังมีประสบการณ์ในการปกครองไม่มากเกิดความเข้าใจที่ไม่ตรงกัน แยกกับผลงานวิจัยของ Petnin (2013) เรื่อง “การบริหารจัดการวัดตามหลักพุทธธรรมาภิบาล : ศึกษาวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 3” พบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดตามหลักพุทธธรรมาภิบาล ไม่แตกต่างกันทั้งในภาพรวมและรายด้าน

2) พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี แตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เพราะพระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน ย่อมมีประสบการณ์ในการรับรู้เกี่ยวกับการปกครองคณะสงฆ์ไม่เท่ากัน ทำให้มีความเข้าใจในหลักการปกครองไม่เท่ากัน ซึ่งแยกกับผลงานวิจัยของ Phra Somchai Thammatharo (Sihabut) (2012) เรื่อง “บทบาทพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์ในอำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี” พบว่า พระสังฆาธิการที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์ไม่แตกต่างกัน

3) พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี โดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องจากพระสงฆ์ที่จบ

การศึกษาในระดับสูง ย่อมมีการคิดวิเคราะห์ที่เป็นระบบ ทำให้สามารถวิเคราะห์สถานการณ์และเข้าใจสถานการณ์ได้ค่อนข้างดี ซึ่งแย้งกับงานวิจัยของ Petnin (2013) เรื่อง “การบริหารจัดการวัดตามหลักพุทธธรรมมาภิบาล : ศึกษาวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 3” พบว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดตามหลักพุทธธรรมมาภิบาล ไม่แตกต่างกัน

4) พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี โดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เพราะพระสงฆ์ที่ศึกษาจบนักธรรมในระดับที่สูงกว่าจะมีความเข้าใจในพระธรรมวินัยได้ดี เพราะได้มีการศึกษาและผ่านกระบวนการทดสอบความรู้ความเข้าใจอย่างได้มาตรฐานมาแล้ว ซึ่งแย้งกับงานวิจัยของ Phra Somchai Thammatharo (Sihabut) (2012) เรื่อง “บทบาทพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์ในอำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี” พบว่า พระสังฆาธิการที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์ไม่แตกต่างกัน

5) วุฒิกการศึกษาทางเปรียญธรรม พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี โดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เพราะพระสงฆ์ที่ผ่านการสอบเปรียญธรรมมาแล้ว ย่อมต้องศึกษาพระไตรปิฎก รวมถึงพระธรรมวินัยมาเป็นอย่างดี ทำให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักการปกครองเป็นอย่างดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ Phramaha Anon Ananto (Naramart) (2009) เรื่อง “การบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในเขตจังหวัดชุมพรกับการประยุกต์ใช้หลักสิกขาอุปัชฌายธรรม 7” พบว่า พระสังฆาธิการที่มีวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรมแตกต่างกัน มีผลต่อการประยุกต์ใช้หลักสิกขาอุปัชฌายธรรม 7 ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดชุมพร แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1) ด้านการหมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์ พระสังฆาธิการควรมีการประชุมเพื่อวางแผนงานให้เป็นระบบเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของมหาเถรสมาคม ทั้งนี้เพื่อให้งานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย

2) ด้านความพร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม พร้อมเพรียงกันทำกิจที่สงฆ์จะต้องพึงทำ พระสังฆาธิการที่ดำรงตำแหน่งผู้ปกครองแล้วควรเสียสละเวลาปฏิบัติกิจกรรมของคณะสงฆ์ให้สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์และเป้าหมาย

3) ด้านการไม่บัญญัติสิ่งที่ไม่ควรบัญญัติ ไม่ลัมลั้งสิ่งที่พระองค์บัญญัติไว้ สมทานศึกษาอยู่ในสิกขาบททั้งหลายที่พระองค์ทรงบัญญัติไว้ การลงโทษผู้กระทำความผิดพระธรรมวินัย

เจ้าคณะผู้ปกครองควรมีการลงโทษอย่างจริงจังและเด็ดขาด แต่ควรกระทำอย่างเสมอภาคและเท่าเทียม ทั้งนี้เพื่อความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย

4) ด้านภิกษุใดเป็นผู้ใหญ่ เป็นสังฆบิดร เป็นสังฆปริณายก เคารพนับถือภิกษุเหล่านั้น เห็นถ้อยคำของท่านว่าเป็นสิ่งอันควรฟัง พระสังฆาธิการควรมีการถ่ายทอดหลักคำสอน วิธีการและแนวทางปฏิบัติของพระสังฆาธิการเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติแก่ผู้น้อย นอกจากนี้ควรเน้นเรื่องการให้ความเคารพต่อพระสังฆาธิการที่มีพรรษามากตามแบบอย่างที่เคยปฏิบัติมา

5) ด้านไม่ลู่อำนาจัดตนหาคือความอยากที่เกิดขึ้น ในกรณีที่ได้ผู้บัญชาการกระทำสิ่งใดให้ขุนเคืองใจ พระสังฆาธิการควรมีการควบคุมจิตใจไม่ให้ลุแก่อำนาจโทสะ พิจารณาลงโทษอย่างไม่เป็นธรรม จนทำให้เกิดข้อครหาและสร้างความเสียหายแก่คณะสงฆ์ และควรเป็นแบบอย่างในเรื่องของการปฏิบัติหน้าที่เพื่อประโยชน์ส่วนรวม โดยไม่หวังลาภสักการะ

6) ด้านความยินดีในเสนาสนะป่า พระสังฆาธิการควรมีการส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณร หรือผู้ที่สนใจถือปฏิบัติการอยู่ป่าหรืออยู่โคนไม้เป็นชุดังควัตรตามโอกาสอันควร และควรมีการส่งเสริมให้ปลูกต้นไม้เพื่อเป็นการอนุรักษ์ธรรมชาติภายในวัด

7) ด้านการตั้งสติระลึกไว้ในใจว่า เพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย ผู้มีศีลงาม ที่ยังไม่มาขอให้มา ที่มาแล้วขอให้อยู่ผาสุก พระสังฆาธิการที่เป็นเจ้าอาวาสควรมีการจัดสถานที่และปรับภูมิทัศน์ภายในวัดให้เป็นสัปปายะเพื่อเอื้อต่อการมาพักอาศัยหรือการปฏิบัติธรรม รวมทั้งมีการปฏิบัติต่อภิกษุผู้มาเยือนด้วยดีตามควรแก่โอกาสและบุคคล

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในพื้นที่อำเภออื่น ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการใช้หลักอปริหานิยธรรม 7 เป็นหลักพุทธธรรมาภิบาลในการปกครองคณะสงฆ์เพื่อความเจริญก้าวหน้าต่อไป

2) ควรมีการศึกษาการนำหลักอปริหานิยธรรม 7 เป็นหลักพุทธธรรมาภิบาลในการบริหารองค์การอื่น ๆ เพื่อเป็นหลักในการสร้างความมั่นคงขององค์การนั้น ๆ ให้ยั่งยืนสืบไป

เอกสารอ้างอิง (References)

- พระครูวิมลสุวรรณกร. (2559). “รูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการในเขตกาปกครองคณะสงฆ์ภาค 1”. **มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์**, 5(2): 15-26.
- พระครูวิลาศกาญจนธรรม (เล็ก สุธมมปญโญ). (2555). “การปกครองคณะสงฆ์ตามหลักอปริหานิยธรรม 7 ของคณะสงฆ์อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ). (2546). **คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยพระราชบัญญัติกฎระเบียบและของคณะสงฆ์**. กรุงเทพฯ : กรมการศาสนา.

- พระใบฎีกาสมชาย ธมมธโร (สีหบุตร). (2555). “บทบาทพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์ ในอำเภอเสนาให้ จังหวัดสระบุรี. **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2551). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม** กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาอานนท์ อานนโท (นรมาตร). (2552). "การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตจังหวัดชุมพรกับการประยุกต์ใช้หลักกติกุอปรินายธรรม 7". **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิรัช ธีรพันธ์ และทองใบ ธีรนนท์ทางกูร. (2546). **คู่มือพระสังฆาธิการ**. กรุงเทพฯ : สหธรรมิก.
- สุชินชยันต์ เพ็ชรนิล. (2556). “การบริหารจัดการวัดตามหลักพุทธธรรมมาภิบาล: ศึกษาวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 3”. **ดุษฎีนิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต**. สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยปทุมธานี.
- อภิชาตญาณัฐโสภณ อปสิน. (2559). “การพัฒนาบทบาทตามหลักอปรินายธรรมในองค์กรคณะสงฆ์ จังหวัดนครสวรรค์”. **مجร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์**. 5(ฉบับพิเศษ).

Translated Thai References

- Obsin, A. (2016). "Development of roles according to the principles of morality in the organization of the Sangha of Heaven." **Journal of MCU Social Science Review**. 5 (Special Edition). [In Thai]
- Petnin, S. (2013). "**Buddhist temple governance management: study temples in the administrative area of the Sangha Region 3**". Doctor of Philosophy Ph.D. Department of Public Administration. Graduate School, Pathum Thani University. [In Thai]
- Phra Somchai Thammatharo (Sihabut). (2012). "**The role of Sangha Administrative Officers, Sangha in Amphoe Sao Hai Saraburi**". Master of Arts Thesis in Buddhist Management, Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University. [In Thai]
- Phrakhrū Vilaskanchanatham (Lek Suthammapano). (2012). "**The Administration of the Sangha According to the Bhikkhu Apirakit Niyamatham 7 of the Sangha District of Pha Phum Karnchanaburi**". Master of Arts Thesis in Buddhist Management, Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University. [In Thai]

- Phrakhru Wimolsuwanakorn. (2016). "The Desirable Model of Sangha Administration of Administrative Monks at The Sangha Administration Region 1". **Journal of MCU Social Science Review**. 5 (2): 15-26. [In Thai]
- Phramaha Anon Ananto (Naramart). (2009). "**Sangha administration in the province of Chumphon and the application of Bhikkhu Apirunyamit 7**". Master of Arts Thesis in Buddhist Management, Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University. [In Thai]
- Phra Phrom Kunaporn (PA Payutto). (2008). **Buddhist Dictionary Dharma edition**. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Phra Thep Pariyat Suthee (Worawit Kangka Puno). (2003). **Manual of Sangha Administrative Act on the Act Rules and regulations of the clergy**. Bangkok: Department of Religious Affairs. [In Thai]
- Thiraphan, W. and Thiranantangkur, T. (2003). **Manual of Sangha Administrators**. Bangkok: Sahadhammic. [In Thai]

